

En record de la il·lustradora Mercè Llimona (1914-1998)

Mercè Llimona (1914-1998) és un nom clau de la història del llibre il·lustrat per a infants a Catalunya. És ben sabut que al nostre país aquest camp artístic té una tradició més que notable, que es remunta al darrer terç del segle XIX quan l'avenç tècnic, és a dir, la introducció dels procediments fotomecànics de reproducció va permetre al lector de gaudir plenament del traç del dibuixant. Des d'Apel·les Mestres fins als il·lustradors més joves d'avui, podem establir un recorregut de gran qualitat, que mai no trontolla, sinó que ben a l'inrevés, es manté durant més d'un segle, alhora que esdevé signe de cultura de l'entorn que el fa possible.

Mercè Llimona, nascuda i formada en una família d'artistes plenament inserida dins de la vida sociocultural catalana, era filla del pintor Joan Llimona i neboda de l'escultor Josep Llimona, iniciadors d'una nissaga dins de la qual, entre d'altres, podem esmentar també Núria Llimona, la seva germana pintora; la seva cosina Maria Llimona, escultora; el seu cosí pintor, Rafael Llimona o el seu germà, Enric Llimona, dibuixant i pintor i membre numerari de la nostra acadèmia, així com des del 1991, president del Cercle Artístic de Sant Lluc, entitat íntimament lligada des de l'origen a la família i de la qual la mateixa Mercè Llimona en fou presidenta entre 1963 i 1966.

Des de ben joveneta manifestà la seva inclinació per l'art, conjuntament amb la seva germana Núria, i especialment pel dibuix. Per bé que estudia a Llotja, al Cercle de St. Lluc i en algunes acadèmies, la seva guia principal, tal com ella solia manifestar plena d'orgull, foren el seu pare i el seu oncle. Passa,

a més, una temporada a París i en una altra ocasió féu una llarga visita a Múnic, i això li permeté de conèixer allò que es feia fora de casa.

Després de la guerra, a l'inici dels anys quaranta, és quan en realitat comença en la seva trajectòria professional com a il·lustradora. Tanmateix, també fa diverses incursions en algun altre camp com ara la decoració d'interiors, tot i que sempre en relació amb el món infantil. El seu fort, òbviament, són els llibres de contes il·lustrats, però no qualsevol tipus de llibre, sinó un de molt especial i concebut molt exprés per als menuts, aquell llibre inundat de color, generalment de format apaisat, més àlbum que pròpiament llibre, on triomfa la imatge per damunt del text. Són aquells llibres adreçats als nens com a nens, que s'allunyen de la visió de l'infant com un «home escurçat», tan pròpia de la concepció vuitcentista i encara de començaments d'aquest segle. Els escassos coneixements de la psicologia infantil havien impedit considerar l'infant com un ésser amb un món autònom, propi de la seva edat, fet que era també visible en les edicions tan grises i feixugues que se li oferien.

A Catalunya, l'editor capdavanter en aquesta nova tipologia de llibre per a nois i infants havia estat Antoni Muntañola, que l'any 1917 l'havia introduït mitjançant uns textos i uns dibuixos de primeríssima línia —Carles Riba, Josep Carner figuraven entre els autors literaris mentre Josep Obiols, Feliu Elias o Joan Llaverias n'eren alguns dels seus il·lustradors—. Però rere els volums tan «europeus» de Muntañola, que va desaparèixer com a editor el 1923, aquesta tipologia va fer-se fonedissa de l'espectre editorial. Probablement Mercè Llimona els havia tingut a les mans, els recordava i n'esdevingué la seva continuadora.

No vaig conèixer personalment Mercè Llimona, però en canvi el seu nom l'associo estretament a moltes bones estones passades durant uns quants anys, les tardes dels diumenges a casa d'uns meus oncles on ens reuníem una colla d'infants que, només arribar, ja anavem de dret al menjador petit on damunt de la taula ens esperaven un cop més piles de contes i patufets de tota mena, antics i nous, que havien estat ja dels nostres pares o que tot just ens els havien comprat per a nosaltres. D'entre tots, sempre he recordat especialment uns de desplegable que s'obrien i conformaven escenografies d'una gran fantasia. Eren estrangers, em sembla que anglesos, com anglès era l'autor d'uns altres contes preferits, Arthur Rackham, que no necessita presentació, i que amb el temps vaig saber que tant havia complagut també a Mercè Llimona, de qui eren les il·lustracions d'uns altres llibres que m'agradaven molt. Eren uns llibres de tapes dures, molt il·lustrats, com una *Caputxeta*, la coberta de la qual s'obria pel mig.

Dins de la seva producció, són especialment interessants els volums dels quals ella mateixa n'era l'autora del text i de les imatges, portada pel disseny d'oferir als nens uns objectes fets a la seva mida. Sens dubte, el fet d'esdevenir mare de família va influir positivament en la seva vessant creativa —feta una realitat per l'editorial Hyma—, sobretot en l'etapa dels anys quaranta i fins el 1952, quan li fou diagnosticada una malaltia especialment dura per algú que fins aleshores havia fet de les seves mans la seva eina bàsica d'expressió. Grà-

cies al seu tarannà perseverant i a la seva voluntat fèrria per vèncer aquesta adversitat, tot i que durant uns quants anys es va veure forçosament obligada a allunyar-se de la il·lustració, als anys setanta, Mercè Llimona torna al món editorial, sobretot mitjançant la seva col·laboració novament amb Hyma. A més, esdevingué llavors el punt d'encontre de la nova generació d'il·lustradors —i sobretot d'il·lustradores— i la gran defensora de la professió, sent la presidenta de l'Associació Professional d'Il·lustradors de Catalunya els anys 1985 i 1986. Paral·lelament assolí també una difusió internacional, sobretot en col·laborar amb l'editorial Random House de Nova York i Les Deux Coqs d'Or de París, en els anys vuitanta.

Però el tret més singular de l'obra de Mercè Llimona, vist des de la perspectiva de la història de la il·lustració, és el seu caràcter, que gosaria qualificar d'«internacional», en el sentit que va més enllà de la tradició autòctona, tot i ser aquesta ben rica i plural. Els nens d'aquelles històries que llegíem, o més ben dit, miràvem i remiràvem els diumenges a la tarda, de testa rodona i ulls petits, pertanyien a un món més llunyà i fins i tot més exòtic —si se'm permet l'expressió—, que el de molts altres il·lustradors catalans de primera línia. Probablement el gust i la sensibilitat personal de la seva autora i el coneixement d'allò que es feia fora d'aquí van contribuir a aquesta dimensió, potser poc valorada fins ara. El seu món «europeu», d'objectes adaptats a la mida dels infants ens fascinava, car feia córrer més lluny la nostra imaginació.

El denominat «gran art» sovint és llunyà. L'art de la il·lustració adreçada als més menuts pot ser, en canvi, una manera de desvetllar la sensibilitat plàstica dels seus lectors, o més ben dit, dels qui el contemplen. Mercè Llimona, sens dubte, ho ben aconseguí, fins i tot en els seus darrers llibres de memòries editats recentment (*No m'oblidis. Diari d'una col·legiala* i *Han passat els anys i més apunts*, Edicions Destino, Barcelona, 1995 i 1996, respectivament), on recollí una visió de la vida barcelonina i en concret de l'Eixample, amb la qual fins i tot les generacions nascudes gairebé mig segle després que ella ens hi sentim vinculats. El seu nom, sense cap dubte forma ja part de la nostra història de l'art, del «gran art».

PILAR VÉLEZ